

Sahankii Richard Burton ee Bariga Afrika

Qeybtii 11 - Dhamaad

Balo waa ay dambaysay

Tarjumo & Tifaftir Boodhari Warsame

Jan, 9, 2017

Odhaahda Tifaftirka: Waa qeybtii ugu dambaysay ee tarjumaadda buugga Sahankii Richard Burton, oo ka kooban 10 cutub, oo markii ugu horeysay la [daabacay 1858](#). Buugga waxa tarjumay Boodhari Warsame. WardheerNews waxa ay aad ugu mahadnaqeysaa Boodhari oo xil aad u weyn iska saaray sidii uu ugu soo bandhigi lahaa bulshoweynta Soomaaliyeed buuggan taariikhiga ah ee Sahankii Richard Burton. Waxaan fileynaa in akhristayaashu ay ka haleen dhacdooyin badan oo taariikh ku leh dhulka Soomaaliyeed

Sabtidii 7 April 1855, ayay doonnida ciidanka ee *Maahi* oo uu naakhuudinayay H.E.I. Company, Lieut. King, I.N., soo gashay dekedda Berbera, halkaa oo kanooniayaddu la gurbaxameen riddadii sagootinta safarka ‘Somali Expedition’.

Carwada Bariga Afrika markii aan soo degay waa isku yaacsaneyd, oo wareer badan ayaa ka taagnaa. Se, maalin ka hor ayaa karawaankii waynaa ee Harar oo tiro la'ekaa 3000 oo ruux iyo xoolo intaa oo kale ah u yimi in ay siddeeda bilood ee soo socota u saad dhigtaan. Badeecooyin iibsi, shayba shay la dhaafsasho ama kala beddalsho ayaa lagu kala addeegtay, si aad u dhakhso badan oo aan dhaqanka ganacsiga ahayn.

Maalintii oo dhan, iyo inta badan habenkii, magaaladu waxay la yabqaysay codadka iibiyayaasha iyo iibsadayaasha. Haddii aan wax kaleba daayo, 500 oo addoomo lab iyo dheddig isugu jira ah ayaa suuqa joogay¹. Safaf dhaadheer oo awr raran iyo kuwo caddaysin

¹ Xilli carweedkii 1854 wuxuu bilowday Nofeembar 15, waxaana la oran karay wuxuu dhammaaday April 15 [1855].

Safarreyda ugu waawayn ee Berbera yimaada waxay ka yimaadaan Harar ta Galbeed iyo Ogaadeen, gobolka Koofureed. Waxay badeecadaha ka soo ururiyaan qabiillada Soomaaliyeed ee intaa u dhexaysa deggan. Tan hore waxaa lagu soo xusay baalasha horreeyay. Sharraxaaddaha soo socda ee safarka Ogaadeen ku saabsan waxay ka dhasheen u kuurgal Lieuts. Stroyan iyo Herne ay Berbera ku sameeyeen.

ah ayaa lagu arkayay iyaga oo xeebta bannaanka hurgiga ah qoodeynaya. Xanta colal burcad ah oo la soo sheegay ayaa mararka qaarkood waxay magaalada ka kicisaa guutooyin waranlay ah oo sidii bahallada duurjoogta ah u boodbooda una orya.

Durba kooxo safarray ah ayaa sodcaalkoodii noqoshada u xirxirtay, tuurkii qarmuunaa ee buulasha dermada ah ee suuqaan caan baxay, beryo qabsada aayar aayar ayuu hoos uga dhacayaa intii uu ahaa.

Kooxdayada yari waxay ka koobnayd 42 ruux. Cadan markaan joogay waxaan ka codsaday dawladda booliis Soomaaliyeed oo si fiican u tababaran, se, maadaama dawladdu ku dooday in ciidankaasi uu isaguba koror u baahnaa ayaa codsigeennii la diiday. Waxaannu ku khasbanaanay in aanu ku qanacno qorashada darsan dadyaw kala duwan ah, Masaari, Nuubi, Carab iyo Neegarro annu ku hubaynnay seefo iyo buntukhyo. Xubnaha kale ee gooshidda ka mid ahaa waxay ahaayeen adeegayaasheenna gaar ahaaneed, iyo ilaa labaatan Soomaali ah oo ay kala wateen labadeenna abbaan ee iska soo horjeeday, Xasan Jaamac iyo Buraale Nuux. Raaska ama Naakhuudaha kaafiladu wuxuu ahaa nin Maxammuud la yiraahdo oo Majeerteen ahaa, Cadanna ku magacdheeraa Bayluz ama Ergay. Wuxuu u astaysnaa in uu yahay maamule fariid ah, si fiicanna u yaqaan dhaqamadda iyo caadooyinka, si la mid ahna u yaqaan dhulka Soomaaliyeed.

Xeradeenna waxaa laga taagay halkii wakaaladdaa dawladda la soo jeedshay in laga yagleelo. Waa teed qar (buur yar) dushi oo meel xabbadi gaadho u jira darafta koofureed ee kooriga, magaaladana ilaa mayl wax yar la' u jirta. Meeshaan waxaa lagu doortay in ay ku wanaagsaneyd kanooniyoada *Maaxi*. Xaalad siyaasadeed oo degdeg ah ayaa *Maaxi* geyisiiyay in uu beddelo *Elphinstone* oo marka xannibaad xagga badda ah ku hayay Carabkii cadowgeenna ahaa ee ugaaska reer Fazli ahaa. Sidaa awgeed, xeebta ma sii joogi karin, ambabaxeennana ma korjoogtayn karin, arrintaa oo aan aad ugu dooday. Teendhooyinkeenna waxaa loo dhisay qaab hal saf ah. Lieut. Stroyan midigta ugu shishaysa ayuu degganna, ilaa 12 tallaabana waxaa ka taagnaa 'Rowtie'²aan ku jirno Liut. Herne iyo qudhayda, meel intaa oo kale u jirta oo illinka xerada ahna waxaa ku yiil tii Lieut. Speke seexananayay. Alaabtii waxaa la dhigay meel labada teendho oo dambe u dhaxaysa, awrtii

'Safar wayn oo Ogaadeen ka yimi ayaa xeebta ku soo dega xilliga Carwadu bilaabato. Waxay keenaann addoomo dhulka Caruusa laga keenay, xoolo tiro badan, xabko iyo wixii la halmaala, subag, foolmaroodi, baalal goroyo iyo geeso wiyileed oo laga sameeyo daabadka hubka. Kuwaa ayaa lagu soo beddeshaa saddex nooc oo dharka suufka ah ee qallafsan ah: Ingiriisi iyo Maraykaani 75, 65, 62 iyo 48 yaardi kala ah, afoot cad iyo mid madow lagu aslay oo dhererka 16 yaardi ah, gambooyinka haweenka la qabaa xidhaan, biro cadad yar yar ah, naxaas, kuulo noocyo badan oo kala duwan ah, gaar ahaan dhoobkka cad iyo tan midabka qarsho, timir iyo bariis'.

Reer Axmad iyo Reer Yooniska Soomaalida Habar Awal ayaa isku qoray Abbaannada ama dallaallada Safarrada Ogaadeen. Bahalnimada abbaankuna waxay macmiilka ka soo saartay macangagnimo. Ganacsadaha ugu wayn xeebtani waa Baanilaanka Cadan iyo Cutch ka yimaada oo ay Soomaalidu xifaale ahaan u taqaan 'hal irmaan'. Afrikaanku wuxuu wax ku khayaanaan in uu si xun u cabbiro marada suufka aan nafta lahayn ah, Hindiguna in uu si khalidan u miisaamo bunka, foolmaroodiga, baalasha goroyada, iyo alaabooyinka kale ee qiimaha lehe uu wax siisto. Doollarka iyo xataa Rupeeyada waxaa hadda laga door bidaa labalaabka siddeeda baac ah ee noqda 'Toob'ka sida fiican loo yaqaan. – [B]

² Teendhada Sepoy-g a [teendhada askarta Hindida ah ee Ingiriiska u shaqaysa]. – [B]

waxaa lagu dabray bannaan dooxa ka xeradayadu ku tiil hoostiisa ku yiil oo hortayada ahaa, xagga dambana waxaa taagnaa baqlihii iyo fardihii. Intii maalinta lagu jiray, dhammaan waa la feejignaa, habeenkiina laba waardiye oo si joogto ah la isaga beddelo , mar marna uu booqdo Raasku ama annaga qudhayadu ayaa la saaray. Sidii Berbera la iigu soo dhoweeyay cabasho wayn kama qabo.

Ugaasyadu waxay u muuqdeen kuwo aan ku qanacsanayn in Maxammad Samatar, Abbaankii u weheliyay Lieut. Speke dhulka Bari, lagu keli yeelay. Hase ahaatee, dhug xushmad leh ayay ku dhegaysteen [markii loo akhriyay] warqad Wakiilka Siyaasadda ee Cadmeed uu ugu soo qoray in ay si xilkasnimo iyo martisoor wacan nagu la dhaqmaan.

Muranno aan sidsaa u sii waawaynayn ayaa Buraale Nuux na dhex maray, duqaydii lafta Ciise Muusana waxay ka sharqamiyeen kiraysiga ama qorashada seesiyo iyo awrjireyaal. Si ay ahayd ba, dhacdooyinka oo kale Afrika waxba laga ma soo qaado. Saaxiibkaygii Harar, Sheekh Jaamac, si is dabajoog ah ayuu noo soo booqday, rooti iyo milix nala cunay, raggii ay isku meesha ka yimaadeen na baray, anigana ii adeegsaday in ay maraakiiblayda dhuuniyada ah in ay bilaash xujayda fuqurada ah ku geeyaan Caraabiya. Dadkii marka ay arkeen maydka dhawr maroodi ayay tartiib hoos ugu dhigeen isqaadqaadkoodii codadka dhaadheer lahaa iyo sheegashooyinkoodii qaylada ahaa. Waxay naga caawiyeen qodidda ceel, adeegoodiina noogu yaboohay hageyaal awrjirro, mararka qaarna ku adkaysteen in ay meel agteenna ah u soo degaan ilaalinteenna. Aan soo gaabshee, wax laga baqo noo ma muuqan. Muddo soddon gu' ah, qof Ingiriis ah oo ka mid ah inta badan ee booqatay wax lagu ma yeelin Berbera, sida muuqatayna wax laga baqo oo wayni ma jirin, sidii qalcaddii Cadmeed adoo jooga³.

Xaaladdaas wacan intii lagu jiray, mar qura ayaannu dhulka gudaha ah ee xeebta ka rogan ku dhaqaaqi karnay. Awrdayadii oo 66 tirada dhammayd waa la soo iibshay, Karawaankii Ogaadeenna wehelkayaga ayuu dhererayay. Laakiin waxaannu rabnay in aannu ogaanno dhammaadka carwada Berbera, qalab iyo alaabooyin kale oo muhiim ah iyo boostana Abriil ayaannu Yurub ka sugaynay.

Sagaalkii saac oo maalinnimo markii ay ku dhadhoweyd, Abriil 9, ayaa roob onkod iyo hillaac weheliyaan ka soo curtay kuraha bari, halkaa beryo roob ka da'ayay, digniinna u ahaa bilaabashadii Gu'ga ama maansuunka Soomaaliyeed. Tani waxay ugu digtaa Badawiyiinta in ay u guuraan oogada kuraha ka saraysa *plateau above the hills*. Magaaladii oo dhan raartii ayaa laga diiray qalfoofyadii dhigaha iyo udbaha ahaa, awrtii baan raray, kumannaan socdaalayaal ahina waddadii ayay buuxiyeen. Maalintii xigtay Berbera cidla ayay ku dhowayd, marka laga reebo xujayda rabay in ay markab raacaan, iyo ganacsadeyaal iyaga oo ka baqaya colal burcad ah sugayay waqtiga ugu habboon ee ay ka shiraacdaan. Abbaannayadii Jaamac iyo Buraale, ka dib markii fasax loo siiyay in ay reerarayaashoodu iyo xoolahooda raacaan ayay waxay nagu wareejiyeen wiilashoodii iyo qaraabadoodii. Abriil 15 ayay doontii ugu dambaysay ka shiraacatay creek-ga, kooxdayadii yaraydna meeshii oo aan cidina ku haysan ayay ku hartay.

³ Si ay ahayd ba, markii aan soo noqday ayaa waxaa i i sheegay M. Antoine d'Abadie , dalmarkii Xabashiya maray ee caanka ahaa in dhulalka cawaanta meel naftiisa Bebera uga halis badnaydi ayan jirin. – [B]

Saddex maalmood ka dib, ayaa duhuradii doon Cadan ka timi oo Ceeldaraad u socota siddana ilaa 12 Soomaali ah oo in ay xagga Ogaadeen noo weheshadaan rabay ayaa soo gashay dekedda oo cidla'dii ah. Habeenkaa ayaan shiraacan karnay. Ha se ahaate, nasiib wanaag, waxaan dadkaygii ku amray in naakhuudaheeda iyo shaqaalaha ku sooraan bariis iyo timir aan la iska qaban karin.

Qorraxdhacii isla maalintaa ayaa waxaa naga naxiyay xabbado teendhooyinkayaga gadaashooda ka dhacay. Wixii wax riday waxay noqdeen saddex niman fardooley ah oo dushooda waardiyeaashayadu ka rideen, illeen waa intaas oo ay koox burcad ah yihiine. Dadkayagii si kulul ayaan uga canaantay arrinkaa aan loo baahnayn, waxaana aan ku amray in ay timaadda dabkooda dhaqaaalaystaan, marka laga fursan waayana dudka toos ugu ganaan ee ayan dusha ka marin. Taa ka dib, waxaannu galnay in aannu martida imtixaanno, annaga oo uga shakisananayn in ay ahaayeen sahanka badanaa hordhaca u ah budhcada Soomaalida. Jawaabtoodu sida ay wanaagsanayd, xataa Balyuz iyo xariifnimadiisii oo dhanba way dageen. Badawiyiintii waxay allifeen war ah in cadowgoodii soojireenka ahaa, Xaajigii Sharma'arke, oo afar markab wataa uu ku dhawrayo dekedda deriska ah ee Siyaaro, si fursad uu Berbera ugu qabsado inta ay cidla'da tahay, qalcadihiisiina uu halka dib uga taago markii saddexaad. Martidiyadii waxay ku dhaarteen xil dalaq, tan ugu daran ee dadka diintu yaqaannaan, in haddii ay u jeedeen doon khuuriga soo gelaysa xilligan aan caadiga ahayn loo soo diray in ay hubiyaan in ay alaab dhisme ku rantahay iyo in kale. Waxay ku soo gebagabeeyeen, iyagoo qoslaya, in aannu ka baqnay khatar kaga timaada qabiilada abbaannadayada. Markii aannu aamminnay ayaannu labadii waardiye ee joogtada ahaa habeenkii saarnay oo ka hawlyaraysannay, si aan ugu nasanno nabadgelyadii aannu u barannay.

Intii u dhaxeysay siddeeddii saac iyo sagaalkii saac ee habeenimo, 19 Abriil, ayaa waxaa si lama filaan ah ii toosiyay Balyuz oo ku qaylinaya in cadowgii na hayo⁴. Markii aan maqlay hugunka rag sidii dabayl xooggan ah ayaan kacay, seeftaydii doontay, Lieut. Herne na u diray in uu soo hubiyo xoogga colka. Isaga oo bastoolad 'Colt' ah ku hubaysan ayuu xagga dambe ee xerada aaday iyo ku'aadkii halka khatartu ka imanaysay. Waardiyeaasha qaarkood ayuu soo xakeeyey, qaarkood mar hore ayaba caraareen e, oo laba xabbadood ku riday colkii. Dabadeed markii uu is arkay isaga oo kaligi ah, ayuu dedeg ugu soo laabtay xaggii teendhada. Isaga oo sidaa yeelaya ayaa waxaa jilaafeeyeey xarkihii teendhada, haddii uu soo istaagayna Soomaali doonaya in garruun la dhaco ayaa u muuqday. Lieut. Herne xabbad ayuu ku riday oo dhulka la dhigay, oo inta yimi noo caddeeyay in cadowgu tiro xoog leh yahay waardiyehiina aanu joogin. Markaa waxaan toosiyay Lieuts. Stroyan iyo Speke oo kala hurday teendhooyin midig iyo bidix ugu shisheeya. Kan hore, sida aan malaynayno, waa istaagay, si uu isu difaaco, se sida dambe lagu arkay, nolol ba ku ma aannaan soo gaarin. Lieut. Speke oo ku kacay warka hubka dhacay se' u qabay dhiilladii dheesha caadigaa ahayd iyo digniintii burcadda lagu ridi jiray, halkiisa ka ma uusan dhaqaaqin. Markan haddii uu maqlay burar teendhadiisa ruxaya iyo cago isdaba maraya, wuxuu ku soo cararay teendhadaydii oo aan diyaar u ahayn in aan difaacno intii suuragal ah.

⁴ Kooxda weerarka ahi, sida ay ay u muuqatay, waxay dhammaayeen 350 nin; 12 Mikaahiil ah, 15 Habar Garxajis ah iyo inta soo hartayna oo Ciise Muuse ahaa. Mid ka mid ahaa oo Aw Cali la yiraahdo ayaa, sida la yiri, dilkii Lieut. Stroyan ka baashaday. – [B]

Cadowgii wuxuu u yaacay sidii xoonkii, isagoo isku daraya qoob iyo qaylo cabsigelin loola dan lahaa iyo in nala tuso in wax aannaan u babacdhigi karini na hayaan. Sinnaba suurogal uma ahayn in hoosaasiska habeenka darti laga gabbado jugaha hootooyinka iyo toorreeyada dheedheere calculus oo lugaha na la kala doontay hoosta teendhada iyo dalool keeda ba. Saddexdeednii waa isla joognay, Lieut. Herne midigtayda ayuu jilbojabsaday, bidixdayda Lieut. Speke ayaa iridda waardiyaynayay, anna dhexda ayaa sitaagay aniga oo aan sidan wax kale seef mooyee. Baastooladaaydii wehelladayda ayaa si xun wax ugu galay oo nasiibdarro laba xabbadood uun ayaan noo harssanayd. Markii dabkii dhammaaday ayuu Lieut. Herne raadshay geesbaaruudkiisii, kaa markii uu waayayna wuxuu helay warmo badanaa tiirka teendhada lagu xiro. Isaga oo hawshaa ku jira ayuu arkay nin teendhada xagga dambe uga soo dhacaya. Markaa ayuu soo noqday, si uu iila socodsiiyo waxa socda.

Marakan, qiyaastii shan daqiiqo ka dib bilowgii shaqaaqada, teendhadu waxay ku dhowayd in la dunsho, waa caado Carbeed oo annu wada niqiin e, haddii aanu ku xannibmi lahayn laablaayadeedana waranka ayaa guri foolxun naloo ka dhex asli lahaa. In la baxsado ayaan ku dhawaaqay oo dibadda u booday, aniga oo uu i daba socdo Lieut. Herne, Lieut. Speke uu xagga dambe soo socdo. Muuqaalku ma fiicnayn halkaa. Waa ilaa labaatan nin ayaa jilibdhig iyo dhabbac u safan teendhada iriddeedii, halka kuwo badan oo madmadooboo meel ka durugsan taagtaaganaa ay soo cararareen, iyaga oo habar-wacashadii dagaalka ku orinaya, kuwana qaylo iyo ul awrtayadii ku kala cayrsheen. Cadowga waxaa ku jiray kuwo badan oo saaxiibadayo iyo gacanyareyaashayada ahaa. Maadaama xeebtii u bannaanayd, waa ay carareen inta xabbado yar oo aan waxba tarin rideen, iyaga oo dhaawacyo fudud qaba.

Markii aan dudkii halka teendhada laga galo dhoobnaa ka dhex dusay, malaynayana in aan arkay wax Lieut. Stroyan u eg oo dhulka yaal, ayaan jid ka bannaystay koox Soomaali ah dhexdood oo burarkoodu shaqo naxariis la'aan ah iga hayeen, halka Balyuz oo si xooggan bannaanka iiga riixayay shaqaaqada uu tummaatiyihii seeftayda gadmiyay. Ninku wuxuu ahaa nin deggen oo xariif ah. In kasta oo uu la liitay suulka midig oo la xanuunayay adeegsiga waranka, khatar ka ma gabbananayn, isaga oo bed qaba ayuuna cadowga dhexdiisii maray. Hase ahaatee, dedaalkiisii wuxuu ku bannaannaaday oraahda faca wayn ee 'saaxiibbaday iga difaac'. In aan isagii ruuxiisa la dhaco mar aan isu babcay, qaylo ayuu afka ku shubtay, halkaa oo cod aan si fiican u garanayo dedeg ii hakiyay. Marakan waranle ayaa hore u soo istaagay oo hootadiisii afkayga uga tegay, intii aan loo ciqaabinna cararay. Si mucjiso leh markii aan u soo baxsaday, ayaan wax taageero ah doontay. Kuwo badan oo Soomaalideennii iyo gacnyareyaasheennii ah oo mugdigii gagabbanaya ayaan in colka lagu baxo u soo jeedshay, se 'dhabarka ayay jeedsheen' nin oo qur ah moyee, markii annu cadowgii u dhawaannay. Marakan Balyuz ayaa dib u soo laabtay oo ii kaxeeyay xaggii meesha uu is lahaa saddexdaydii saaxiib ayaa magan galay. Waa aan raacay, ninkii kaliya oo xiskiisu joogayna, waa Guuleeb reer Yuusuf e, u diray in uu doontii Ceeldaraad Raaska ka keeno oo bartamaha dekedda ku soo xiro⁵. Haddana, mar kale ayuu Balyuz mugdigii iiga lumay, waxaan intii uu waagu ka beryaya ku idlaystay wareeg aan ku raadinayo jaalleayaashay, aniga oo markii ay

⁵ Xilligan doomaha halkan laga leeyahay marka ay Bebera ka tagaan Raaska ayay galabtii tagaan oo baroosinka dhigtaan halkaa, waaberiga ka horna maayadda la shiraacdaan. Naftayadu dhab ahaan dun ayay ka laalaadday. Haddii doontu bixi lahayd habeenkii weerarka ka horreeyay, sidii qorshuhu ahaa, wax ciribtir naga badbaadin lahaa ma jireen. – [B]

dawakh iyo xannun iga tan bataanba dhinaca dhulka dhigaya. Haddiiba waagii dillaacay, wixii tabar igu haray ayaa waxaan ku gaaray kooriga afkiisii. Dabadeed, waa la i qaaday oo doontii la i saaray, shaqaalihiina waxaan ku qalqaaliyay in ay is hubeeyaan oo booqdaan halkii baladu naga qabsatay.

Isla hadahaa, Lieut. Herne oo si dhow ii daba socday ayaa gadaal isu jimbacay, isaga oo baadka lixqaaddiisii oo rasaastii ka dhamaatay u adeegsaday madaxyo adadag oo hareerhiisa mukaysnaa. Sidaa isaga oo falayaa ayuu ku soo baxay rag ilaa 12 ah oo in kasta oo ay qaylo ku dheeraysanayeen 'Dila Faranjigada Soomaalida laynaya!' u oggolaaday in uu dhex maro isaga oo aan dhaawac gaarin. Dabadeed, jaalleayaashi ayuu mundulladii cidla'da ahaa ee magaalada ka goobay, goor ay waaberi hore ahaydna waxay is heleen Balyuz oo sidaa oo kale ka shaqaynayay. Markii waagii dillaacay ayuu Neegar u diray in uu joojiyo dooni carriga laga lahaa oo sida muuqatay ka shiraacanaysay marsada, kana gaaray oo fuulay.

Marka laga reebo jugo culculus oo budhka dagaalku gaystay, Lieut. Herne wuxuu nasiib u yeeshay in uu baxsado dhaawac la'aan.

Dhanka kale, baxsashadii Lieut. Speke si loo eegaba waxa lala yaabo ayay ahayd. Teendhada markii uu ka soo booday ayuu 'Dean and Adams'⁶kiisii cadowgiisii shafka kaga joojay. Bastooladii se ayaa u dhici wayday. Jug culus oo bur shafka kaga dhacay ah ayaa jaallaheen oo meel dambe oo qarsoon joogay dhulka ku ridday. Markii uu dhacay, laba ama saddex nin ayaa ku booday, labadible gacmaha u xiray, hub qarsoon ka baaray – waa hawl isaga oo farganaya uu isu dhiibay e- oo xaggoo u kaxeeyeen, sidii in gawrac lala rabo. Halkaa ayaa Lieut. Speke oo neefisugu dirqi ku yahay, xanuunka jigtii ku dhacday dartiis, waydiistay mid dadkii haystay ka mid ah gacmaha inuu labadiblah uga furo oo hore ugu xiro iyo dindin biyo ah oo uun oon daran oo hayay isaga reebo. Cawaankii wuxuu ka difaacay Soomaali badan oo u hanjabay iyaga oo warmahahooda walcinaya, wuxuuna u keenay maro uu ninka dhaawacmay dhinaca dhigo, ka ma na uusan daahin in uu biyo u soo daro.

Lieut. Speke dhulka ayuu yiil ilaa waagu ka beryayay. Intii u dhaxaysay wuxuu u soo joogay ciyaardagaaleedka cawaanta [Wilwile?] oo leh muuqaal aad u xun. Dagaalyahannadii ugu dhadheeraa oo ugu xoogga waawayna ayaa wareeg u gaafwareegay teendhadii iyo bililiqadii, iyaga oo codadka ugu dheer uguna naxdinta badan ku heesaya, waa heestii xamdinaqa e. Meel wax yar u jirta, ilayska ciirada aan kala caddayn ah ayaa muujinanayay afar ama shan nin oo dhaawac xun dhulka la yaal, iyaga oo tolkood lugaha u tuutuujinayaan, dhaawacyadooda biyo ku mayraya, fudad timir ahna gacmahooda sii kogaya u saaraya⁷. Hadii waagii caddaadady, qaybsigii bililiqada ayaa muran xooggan dhaliyay. Kooxi geelii ayay la tageen oo inta qaylo iyo or isgu dareen duurka la qabteen, kuwo alaabo ayay xambaarteen, kuwo kale maryo ay gacan iyo toorreey ku kala jeexjeexeen ayay isku dagaaleen, halka kuwii aan qancin oo caro la karaya ay is garaaceen oo warmahoodii isu baaciyeen. Mar iyo in ka badan ayaa intii muuqaalladaasi socdeen anfariir ku dhacay; dabadeedna iyaga oo isku duuban ayay meel

⁶ Dean & Adams waxay ahayd nooc bastooladihii hore ka mid ah oo shanqaad iyada oo la ridayo iskeed isu cabbaysa ahayd. Noocyada kale, sida *Colt* iyo kuwo kale, dubbaha rasaasta qarxiya suulka ayaa mar walba lagu cabbayn jiray. –[T]

⁷ Soomaalidu timir ayay qofka dagaalka ku dhaawacma gacanta u saaraan, si ay u hubiyaan inta uu la'egyahay dhaawaca uu qabo. Kii cunnadaa macaan cuni kari waaya waxaa loo qaataa in uu *kalagoysyada* lafaha ay wax ka gaareen. – [B]

xoogaa jirta tageen, markaana waxaan shaki ku jirin haddii waardiyeheennu uu hal dhufasho uun gaysan lahaa in aannu maalintaa guusha la hoyan lahayn.

Ninkii Lieut. Speke hayay ayaa tegay, si uu bililiqada qaybtiisii uga raadsado, markaa ayaa waxaa yimi nin Soomaali ah oo af Hisdustani ku waydiiyay waxa Faranjigu dhulkooda ka soo doonay. Wuxuu u raaciyay in uu dili doono haddii uu Kiristaan yahay, se uu badbaadin doono nafta walaal Muslim ah. Ninkii dhaawacnaa wuxuu ku jawaabay in uu Zansibar u socday, walina uu Nasraani yahay, sidaa darteed ay ku wanaagsantahay in ninka gooddiyayaa mar uun u ka dhabeeyo. Cawaankii inta qoslay ayuu ka sii socday. Mid labaad oo si la mid u xammasadaysan ayaa ka dambeeyay, oo inta waran madaxiisa dushiisha ku ruruxay laba goor iska dhigay sidii wax ku dhufanaya, se bililiqadii isaga noqday, isaga oo aan wax dhaawac ah gaysan. Markanna, mid kale oo colkii ah ayaa yimi. Lieut. Speke oo gacmihii kala baxay xariggii ayaa qabtay warankii shafka lagala beegtay, se isla markaana waxaa haleelay bur inta gacanta naafeeyay ku khasbay in uu warankii sii daayo. Isaga oo wadnihisa ka difaaca ruubidyo is daba jooga ayaa dhaawacyo ka gaareen gacanta dhankeeda dambe, garabka midig iyo bawdada midig. Dabadeed, inta wax yar u kaadshay ayuu wixii dufoobay dhanka kale u wareegay oo si la ma filaan ah degdeg warankiisii toos uga dhex dusiyay lugta midigee ninkii dhaawaca ahaa. Kan dambena markii uu ‘mayd u uray’ ayuu dabadeed booday oo inta ka faa’iidaystay argagaxa cadowgiisii xagga badda carar afka saaray. Isaga oo gadaal iska dammoonaya ayuu ka gabbaday hootada gadaal laga soo ridayay, wuxuuna nasiib wacan u yeeshay in uu cararo, isaga oo aan wax dhaawac dheeraad ahi ka soo gaarin ilaa labaan saaruukh oo lagu soo ganay. Markii laga haray ayuu dawakh dhiigbaxu sababay la fariistay kood ciid ah. Markii uu daqiiqado nasasho ah tamari ugu soo noqotay ayuu magaalada dhex luuday. halkaa oo dumar waayeello ahi nagu soo hagaajiyeen. Dabadeed, inta uu waddadiisii sii raacay ayuu ku soo dhacay kooxdii loo soo diray in ay soo raadsaan. Iyagii ayuu gargarkooda doonta ku gaaray, dabadeed markii uu cararayay ama soconayay ugu yaraan saddex mayl, isaga oo 11 dhaawac oo labo bowdadiisa ka dustay ku dhaceen. Waa cashar qiiro leh oo ku saabsan sida ay u dhib badantahay in la dilo nin caafimad qaba!

Markii saddexddii badbaade ay doontii gaareen ayuu Yuusuf, naakhuudihii, ku hubeeyay shaqaalihisii buntukhyo iyo warmo oo xeradii agteeda ku dejiyay, hubiyayna in cadowgii oo weerar cusub filayay uu cararay. Waxay la tegeen dharkayagii, tobaakadayadii, seefahayagii iyo hubkeennii kale⁸. Maydkii Leut. Stroyan ayaa dabadeed doonta la soo saaray. Jaalayagii loo baroodiiqay mar horeba waa togmay oo qaboobay. Waran ayaa wadnaha ka dusay, mid kale caloosha ayuu dilaacshay, jeexdin laga naxo oo sida u muuqata seefi gaysatayna qaybta kore ee wajigiisa ayay dillaacisay. Jirka waxaa lagu jugeeyay burarka dagaal, ka bawdyahana waxaa ka muuqday dhibaato loo gaystay geerida ka dib. Tani waxay ahayd dhibkii ugu waynaa ee na helay. Waxaan u wada nooleyn sidii walaalo. Lieut. Stroyan wuxuu ahaa qof la wada jecelyahay tayadiisa sarraysa ee geesinnimada ragannimada leh ah, ad’adkaanta jireed iyo adkaysiga joogtada ahaa ay u dheereyd khibrad shaqo oo wanaagsan. Maxay se kuugu

⁸ Waxay quursadeen jawaannadii cuslaa ee badarka ahaa, buugtii, sanaadiiqdii jajabtay, qalabkii dhaawacmay iyo alaabo kaloo kala duwan oo ay garan waayeen. Maalintaa waxa aannu ku idlaysannay Berbera, si aan hantidayadii u soo qaadanno, xabbadana u ridnoaan ugu baaqaynnayo lix shaqaale ah oo maqnaa. kuwaasi noo ma muuqan oo iyaga oo aan wax waqti ah lumin ayay durba Karam iyo Ceeldarad isku shubeen, halkaa oo ay Cadan uga nabad tageen. Habeenkii 19^{ka} Abriil ayaan amray in la gubo alaabada culus, maxaa yeelay ma aannaan awoodin in aan qaadno, waxaanaan kuhanwaynayn in aan degdeg u laabanno. –[B]

taal,sidaa lagu laqmiyay e. Waxa dhab ahaan murugada noogu lahaa waxay ahayd farqiga u dhaxeeyay habeenkii oo uu nala fadhiyay isaga oo faraxsan oo firfircooni ka buuxdo iyo subaxii aan dhexdadayada ku aragnay isaga oo meyd midab doorsoomay ah.

Waxaan damacnay in aannu meydka saaxiibkayo kaydinno, si Cadan loogu xabaalo. Se, doorsoonka cimmiladu ku haysay oo aad u dhakhso badnaa ayaa nagu khasbay annaga oo ka cagajiidayna in aannu Abriil 20 ku aasno badda. Lietut. Herne ayaa akhriyay taqliintii duugta.

Dabadeed annaga oo murugaysan ayaannu ku shiraacannay xeebta Carbeed xaggeeda, laba maalmood oo daal badnaa ka dib na saaxiibbadayo ayaannu u gaynnay warkii muusibada aan la filayn ahaa.

Tarjumo & Tifaftir Boodhari Warsame

Email: Bodhari.warsame@gmail.com

Boodhari waa qoraa tarjumay ama gacanta ku haya buuggaag badan oo qiimo taariikheed ku leh Soomaaliya. Waxa uuna si joogto ah qoraaladiisa ugu soo ban dhigaa degelka WardheerNews.